

Cauza C-460/23 [Kinshasa]ⁱ**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

21 iulie 2023

Instanța de trimitere:

Tribunale di Bologna (Italia)

Data deciziei de trimitere:

17 iulie 2023

Inculpată:

OB

Obiectul procedurii principale

Procedură penală împotriva OB, de origine congoleză, acuzată de săvârșirea unor acte menite să asigure intrarea ilegală pe teritoriul italian a doi copii minori, de asemenea străini, și acuzată de asemenea de comiterea infracțiunii de deținere a unor documente de identitate false cu privire la ea și la cei doi copii minori.

Obiectul și temeiul juridic al trimiterii preliminare

Instanța de trimitere ridică, în temeiul articolului 267 TFUE, problema compatibilității cu Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”) a legislației Uniunii în materie de facilitare a imigrației ilegale, precum și a normelor italiene de punere în aplicare aferente, care, în legătură cu infracțiunea de facilitare a intrării ilegale a străinilor, nu prevăd că finalitatea constând în ajutor umanitar poate fi considerată un motiv justificativ care exclude răspunderea penală.

ⁱ Numele prezentei cauze este un nume fictiv. El nu corespunde numelui real al niciuneia dintre părțile la procedură.

Întrebările preliminare

1) Carta drepturilor fundamentale, în special principiul proporționalității prevăzut la articolul 52 alineatul (1) coroborat cu dreptul la libertate personală și cu dreptul de proprietate prevăzute la articolele 6 și 17, precum și cu dreptul la viață și cu dreptul la integritate fizică prevăzute la articolele 2 și 3, cu dreptul de azil prevăzut la articolul 18 și cu dreptul la respectarea vieții de familie prevăzut la articolul 7 din aceasta, se opune dispozițiilor Directivei 2002/90/CE și ale Deciziei-cadru 2002/946/JAI (transpuse în dreptul italian prin normele prevăzute la articolul 12 din T.U.I.), în măsura în care acestea impun statelor membre obligația de a prevedea sancțiuni penale împotriva oricărei persoane care, în mod intenționat, facilitează sau săvârșește acte menite să faciliteze intrarea ilegală a străinilor pe teritoriul Uniunii, inclusiv în cazul în care conduita nu vizează un scop lucrativ, fără a prevedea în același timp obligația statelor membre de a exclude din sfera penală conduita menită să faciliteze intrarea ilegală care are ca scop acordarea de ajutor umanitar străinului?

2) Carta drepturilor fundamentale, în special principiul proporționalității prevăzut la articolul 52 alineatul (1) coroborat cu dreptul la libertate personală și cu dreptul de proprietate prevăzute la articolele 6 și 17, precum și cu dreptul la viață și cu dreptul la integritate fizică prevăzute la articolele 2 și 3, cu dreptul de azil prevăzut la articolul 18 și cu dreptul la respectarea vieții de familie prevăzut la articolul 7 din aceasta se opune incriminării prevăzute la articolul 12 din T.U.I., în măsura în care sancționează conduita persoanelor care săvârșesc acte menite să asigure intrarea ilegală a unui străin pe teritoriul statului, chiar și atunci când conduita nu vizează un scop lucrativ, fără a exclude în același timp din sfera penală conduita menită să faciliteze intrarea ilegală care are ca scop acordarea de ajutor umanitar străinului?

Dispozițiile dreptului Uniunii invocate

Directiva 2002/90/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2002 de definire a facilitării intrării, tranzitului și șederii neautorizate, în special articolul 1

Decizia-cadru 2002/946/JAI a Consiliului din 28 noiembrie 2002 privind consolidarea cadrului penal pentru a preveni facilitarea intrării, tranzitului și șederii neautorizate, în special articolul 1 alineatul (1) și articolul 6

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, în special articolul 52 alineatul (1)

Dispozițiile naționale invocate

Decreto legislativo n. 286 del 25 luglio 1998 (Testo unico delle disposizioni concernenti la disciplina dell'immigrazione e norme sulla condizione dello straniero) (Decretul legislativ nr. 286 din 25 iulie 1998, „Textul unic al

dispozițiilor privind reglementarea imigrației și normele privind situația străinilor”, denumit în continuare „TUI”), în special articolul 12

1. *Cu excepția cazului în care faptele constituie o infracțiune mai gravă, persoana care, cu încălcarea dispozițiilor prevăzute în acest text unic, favorizează, conduce, organizează, finanțează sau efectuează transportul unor străini în Italia sau îndeplinește alte acte destinate să permită acestora intrarea ilegală în Italia sau pe teritoriul unui alt stat a cărui cetățenie nu o deține sau în care nu a obținut un titlu de ședere permanentă este pasibilă de o pedeapsă cu închisoarea de la 2 la 6 ani și de o amendă de 15 000 de euro pentru fiecare persoană.*
2. *Fără a aduce atingere dispozițiilor articolului 54 din Codul penal, acordarea de asistență și de ajutor umanitar în Italia străinilor aflați în dificultate, care se află oricum pe teritoriul statului, nu constituie infracțiune.*

[...] [alineatele următoare referitoare la infracțiuni similare, dar mai grave, pasibile de pedepse mai severe]

Prezentare pe scurt a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 La 27 august 2019, OB, de origine congoleză, s-a prezentat la frontiera aeriană din Bologna, sosind cu un zbor din Casablanca, a prezentat un pașaport senegalez fals și însoțea două fete în vârstă de 8 și, respectiv, 13 ani, pentru care a prezentat două pașapoarte false. Procedând astfel, OB a săvârșit acte menite să asigure intrarea ilegală a celor doi copii minori pe teritoriul italian și a fost acuzată de infracțiunea de „facilitare a intrării ilegale a străinilor” în sensul articolului 12 alineatul (1) din TUI.
- 2 La 28 august 2019, OB a fost arestată și, în urma unei decizii a Tribunale per i minorenni (Tribunalului pentru Minori), cele două fete au fost încredințate unui centru special de primire.
- 3 La 29 august 2019, OB a fost audiată de Giudice per le Indagini Preliminari del Tribunale di Bologna (Judecătorul de cameră preliminară al Tribunalului din Bologna), în fața căruia a declarat că a fugit din Republica Democratică Congo pentru a se sustrage amenințărilor cu moartea la care ea și familia ei erau supuse din partea partenerului său, ca urmare a întreruperii relației lor. Ea a declarat de asemenea că copiii minori care călătoreau împreună cu ea erau fiica ei și, respectiv, nepoata ei (fiica surorii decedate care îi fusese încredințată ei) și că le-a adus cu ea deoarece se temea pentru integritatea lor fizică. Această instanță a confirmat arestarea lui OB, dar nu a dispus menținerea sa în stare de arest.
- 4 La 9 octombrie 2019, inculpata a depus o cerere de protecție internațională. Procedura aferentă nu a fost încă finalizată.

- 5 Ulterior, Tribunalul pentru Minori a constatat că unul dintre cei doi copii minori este într-adevăr fiica inculpatei și că, după toate probabilitățile, celălalt copil minor este într-adevăr nepoata ei.
- 6 La 29 mai 2023, în ședința în fața instanței de trimitere, avocatul inculpatei a propus să se adreseze Curții de Justiție o cerere de decizie preliminară; instanța de trimitere a admis această solicitare și a suspendat procedura națională.

Prezentare pe scurt a motivelor trimiterii preliminare

- 7 Instanța de trimitere este instanța care trebuie să se pronunțe cu privire la răspunderea penală a inculpatei.
- 8 Aceasta explică, mai întâi, că infracțiunea de facilitare a intrării ilegale a străinilor prevăzută la articolul 12 alineatul 1 din TUI are caracterul unei infracțiuni de pericol, în sensul că legiuitorul italian, pentru a preîntâmpina încălcarea unei valori ocrotite de lege, intenționează deja să sancționeze conduita în sine, pentru simplul motiv că sunt săvârșite acte în vederea obținerii intrării ilegale a resortisanților unor țări terțe, indiferent de motivele care stau la baza acestor acte. În plus, nu există nicio cerință privind intenția concretă de a obține un profit de pe urma infracțiunii (intenția specifică de a obține un profit, care este relevantă numai ca circumstanță agravantă).
- 9 Un alt aspect al acestei infracțiuni îl constituie forma sa liberă, în sensul că infracțiunea poate fi săvârșită în orice mod de autor, prin orice mijloace. Prin urmare, conduita poate lua o mare varietate de forme.
- 10 Singura justificare este prevăzută la articolul 12 alineatul 2 din TUI, dar nu este aplicabilă în prezenta cauză, întrucât presupune ca activitățile de asistență și de ajutor umanitar să fie furnizate unui străin deja prezent pe teritoriul Italiei (cazuri de facilitare a șederii sau de facilitare a expatrierii din Italia în alte state membre).
- 11 Rezultă că sancțiunea penală se aplică și celor care au facilitat intrarea ilegală a străinului în scopuri de ajutor umanitar și chiar dacă străinul se află în dificultate.
- 12 În aceste condiții, instanța de trimitere arată că reglementarea italiană este conformă cu cadrul juridic al dreptului Uniunii, astfel cum este definit în Directiva 2002/90/CE și în Decizia-cadru 2002/946/JAI (denumit în continuare „cadrul juridic al Uniunii”), întrucât, potrivit acestui cadru juridic, în ceea ce privește facilitarea intrării, pe de o parte, nu este prevăzut un scop lucrativ și, pe de altă parte, nu sunt prevăzute cerințe precise pentru identificarea conduitei ilicite, care poate lua, așadar, mai multe forme.
- 13 În ceea ce privește motivul de neaplicare a sancțiunii, articolul 1 alineatul (2) din Directiva 2002/90/CE prevede doar posibilitatea, iar nu obligația, ca statele membre să excludă răspunderea penală în cazurile în care facilitarea intrării ilegale are loc în scopul furnizării de ajutor umanitar.

- 14 Prevăzând răspunderea penală pentru conduita în cauză, atât cadrul juridic al Uniunii, cât și reglementarea națională în cauză urmăresc să combată introducerea ilegală de migranți aflați în situație nereglementară și exploatarea acestora, inclusiv de către organizații infracționale care nu ezită să pună în pericol viețile migranților înșiși. În plus, obiectivul este de a se asigura că fluxurile de migrație se desfășoară în mod ordonat și controlat.
- 15 Cu toate acestea, instanța de trimitere relevă o posibilă contradicție cu criteriile prevăzute la articolul 52 alineatul (1) din cartă sub aspectul necesității și al proporționalității, adică al echilibrului rezonabil între interesele în conflict în cauză.
- 16 Această instanță ridică problema caracterului rezonabil al neprevederii motivului de nesancționare în ceea ce privește situațiile în care facilitarea intrării ilegale a străinilor este efectuată în scop de ajutor umanitar, care constă în facilitarea pentru persoana interesată a exercitării drepturilor fundamentale, precum dreptul la viață și dreptul la siguranță fizică, protejate de articolele 2 și 3 din cartă, dreptul de azil, protejat de articolul 18 din cartă, și dreptul la respectarea vieții de familie, protejat de articolul 7 din cartă.
- 17 În opinia sa, protecția acestor drepturi fundamentale trebuie să fie luată în considerare în cadrul exercițiului de echilibrare care trebuie să stea la baza politicii comune în domeniul imigrației; subliniază că, în schimb, atât în cadrul juridic al Uniunii, cât și în reglementarea italiană, există o disproporție în favoarea protejării interesului de a controla fluxurile de migrație, ceea ce conduce, de asemenea, la sacrificarea inutilă a drepturilor fundamentale.
- 18 Instanța de trimitere arată că însuși legiuitorul european, prevăzând la articolul 1 alineatul (2) din Directiva 2002/90/CE posibilitatea statelor membre de a introduce o justificare în privința ajutorului umanitar, confirmă că introducerea unui astfel de motiv de nesancționare nu ar împiedica urmărirea obiectivelor de control al fluxurilor de migrație. Instanța de trimitere observă, de asemenea, că în unele state membre (de exemplu, în Finlanda, Belgia, Spania), scopul umanitar este deja recunoscut în diferite moduri ca motiv de nesancționare.
- 19 Instanța de trimitere subliniază că, chiar dacă obiectivul de control al fluxurilor de migrație este important și legitim, cadrul juridic al Uniunii (precum și reglementarea italiană conformă cu acesta) îl realizează în mod nerezonabil, întrucât nu permite excluderea sancționării conduitelor (facilitarea intrării ilegale care vizează acordarea de ajutor umanitar) care urmăresc în realitate să protejeze drepturile fundamentale care trebuie protejate.
- 20 În consecință, cadrul juridic adoptat de legiuitorul european pare să încalce criteriile privind caracterul rezonabil, întrucât permite sacrificarea drepturilor fundamentale care trebuie protejate, în condițiile în care un astfel de sacrificiu nu este necesar pentru urmărirea obiectivelor pe care legiuitorul însuși și le propune.

- 21 Instanța de trimitere reiterează faptul că infracțiunea prevăzută la articolul 12 alineatul 1 din TUI, aplicabil în speță, pare să respecte cadrul juridic al Uniunii, dar are îndoieli, pentru motivele expuse mai sus, cu privire la compatibilitatea sa cu principiile imperative prevăzute de cartă.
- 22 Pe de o parte, în mod cert, conduita inculpatei corespunde în mod obiectiv unei conduite sancționabile pentru infracțiunea prevăzută la articolul 12 alineatul 1 din TUI.
- 23 Pe de altă parte, însă, potrivit instanței de trimitere, aceeași conduită poate fi considerată ca vizând un ajutor umanitar din mai multe perspective: din perspectiva dreptului la viață al celor doi copii minori, amenințat în țara lor de origine; din perspectiva dreptului de azil al celor doi copii minori, în raport cu cererea de protecție internațională depusă de inculpată (care exercită autoritatea părintească în privința uneia dintre fetițe, cealaltă fiindu-i încredințată spre creștere); din perspectiva dreptului la viața de familie, având în vedere relația de filiație și de rudenie dintre cei doi copii minori a căror intrare pe teritoriul național a fost facilitată și inculpata însăși (care este mama unuia dintre ei și, respectiv, mătușa celuilalt).
- 24 Cu toate acestea, chiar dacă, în cadrul procedurii naționale, ar fi stabilită finalitatea constând în ajutor umanitar, instanța de trimitere, în temeiul dreptului italian, ar trebui totuși să condamne inculpata, pentru motivul că norma prevăzută la articolul 12 din TUI nu prevede un motiv corespunzător de excludere a răspunderii penale.
- 25 În sfârșit, instanța de trimitere precizează că inculpata nu face în prezent obiectul unor măsuri restrictive de libertate, însă solicită judecarea cauzei potrivit procedurii accelerate prevăzute la articolul 105 din Regulamentul de procedură al Curții, în măsura în care aceasta ridică probleme de interpretare și de validitate care ar putea avea consecințe imediate asupra procedurilor penale pendente, în cazuri similare, atât în ordinea juridică italiană, cât și în ordinile juridice ale celorlalte state membre, în care persoanele inculpate ar putea face obiectul unor măsuri restrictive de libertate.